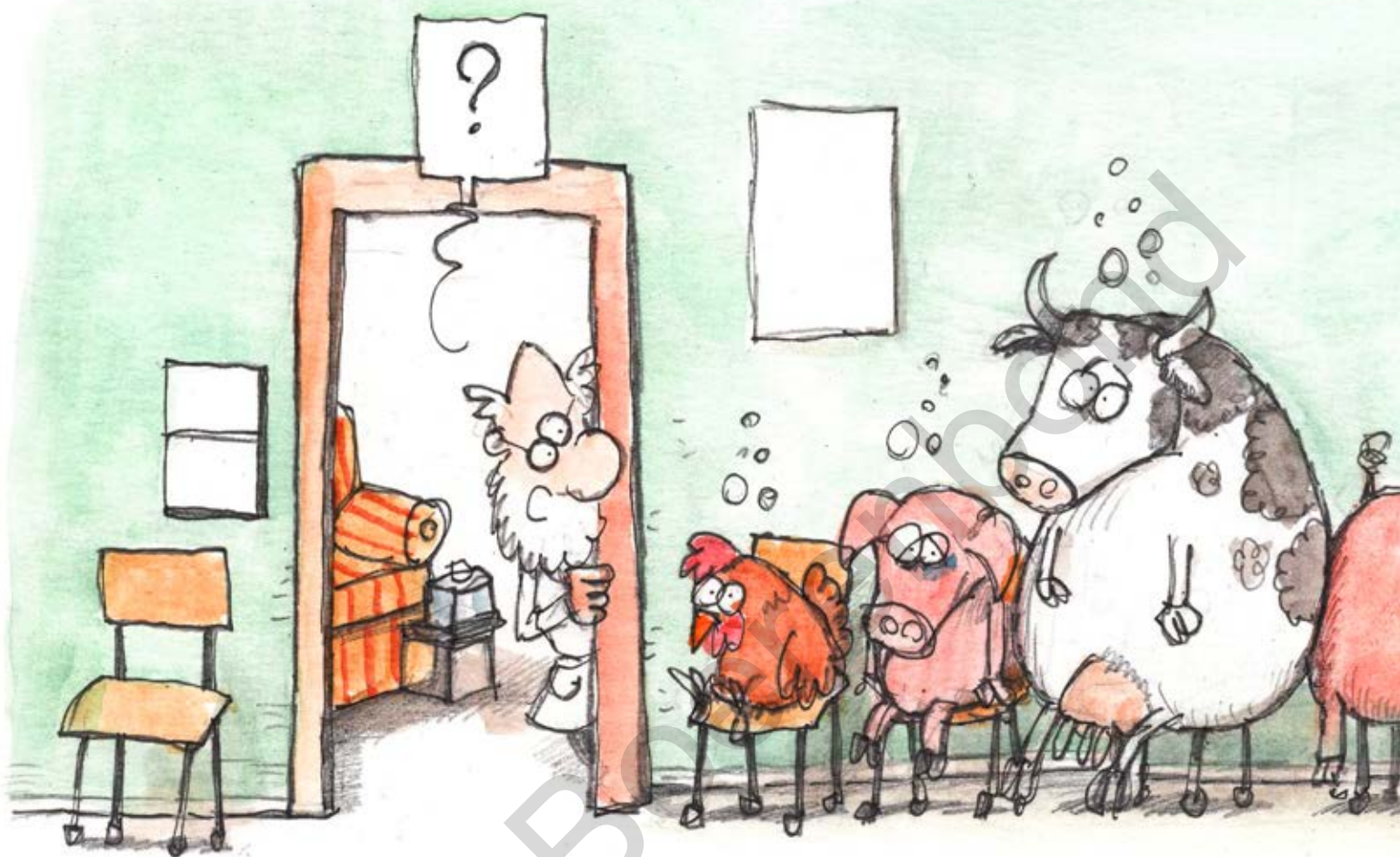
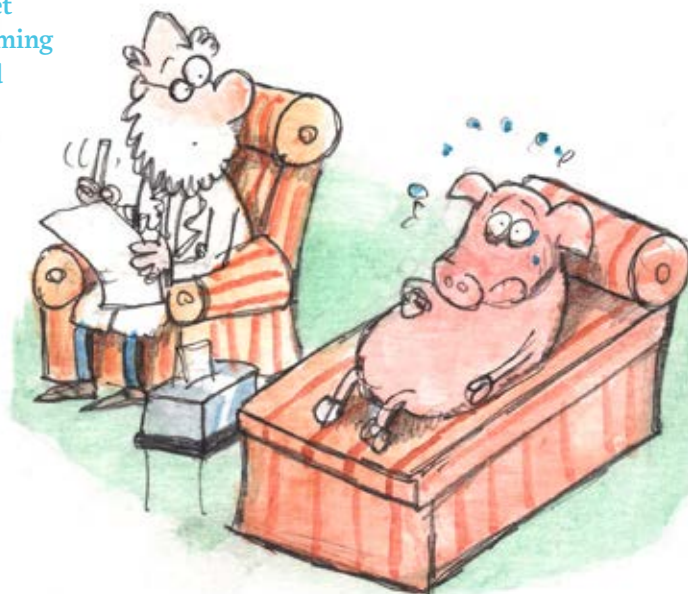

Hoe dierenwelzijn

Er was eens ... de Dierenwelzijnswet van 1986. Het eerste artikel uit deze 'wet betreffende de bescherming en het welzijn der dieren' luidt als volgt: 'Niemand mag, uitgezonderd bij overmacht, handelingen plegen die niet door deze wet zijn voorzien en waardoor een dier zonder noodzaak omkomt of zonder noodzaak een verminking, letsel of pijn ondergaat.' Sindsdien heeft dierenwelzijn een veel bredere betekenis gekregen en ook de wetgever heeft niet stilgezeten.

Nele Kempeneers / illustraties: Joris Snaet

Dossier dierenwelzijn

'Want dieren zijn precies als mensen, met dezelfde mensenwensen, en dezelfde mensenstreken ...' Deze quote van Meneer de Uil in de Fabeltjeskrant lijkt vandaag niet meer alleen te komen uit de mond van figuurtjes in een poppenfilm. Mensen gingen anders denken over dierenwelzijn en er wordt steeds vaker over gedebatteerd. Het thema is zo divers dat het onbegonnen werk is om een alomvattend dossier te schrijven, maar we laten in deze *Boer&Tuinder* enkele interessante meningen, praktijkgevallen en feiten aan bod komen. De aanleiding voor dit dossier waren onder andere twee debatten rond dierenwelzijn, die hogeschool Thomas More en Groene Kring Agro in Geel, en ingenieursvereniging ie-net organiseerden in samenwerking met ILVO en Boerenbond.

een begrip werd

Het is uiteraard niet zo dat men voor 1986 nooit nagedacht heeft over de positie van dieren in onze samenleving. Al in 1976 werden in de Belgische wetgeving bepalingen opgenomen met betrekking tot de bescherming van dieren. De stelling dat dieren geen rechtssubjecten maar wel rechtsobjecten zijn, dateert zelfs al van Aristoteles. Hoewel er vandaag steeds meer stemmen opgaan om die status te veranderen, hebben dieren nog steeds de juridische status van rechtsobject. Dat betekent dat er in principe geen dierenrechten bestaan, maar dat de mens wel rechten en plichten heeft

met betrekking tot dieren. Veel dierenrechtenorganisaties – de naam vertelt meteen waarvoor ze staan – pleiten ervoor om van dieren rechtssubjecten te maken, wat betekent dat ze eigen rechten krijgen en dus ook niet langer als een eigendom beschouwd kunnen worden. Dat is belangrijk om te weten voor wie zulke organisaties een warm hart toedraagt, maar tegelijk geniet van zijn hond of kat als trouw huisdier. Toch lijkt er iets te bewegen op het vlak van de wetgeving. Zo werkt justitieminister Koen Geens aan een hervorming van het Burgerlijk Wetboek, waardoor dieren niet langer onder de categorie van de goederen zouden

vallen. Er gaan ook stemmen op om dierenrechten op te nemen in de Grondwet.

Vlaamse bevoegdheid

Sinds juli 2014 is dierenwelzijn een Vlaamse bevoegdheid. We kregen ook onze eerste Vlaamse minister van Dierenwelzijn, Ben Weyts. In 2015 richtte hij de Raad voor Dierenwelzijn op, een overlegorgaan met vertegenwoordigers uit alle belanghebbende organisaties, zoals onderzoeksinstituten, universiteiten, dierenasielen, dierenartsen, dierenrechten- en landbouworganisaties. Voorzitter Dirk Lips en de andere 18 leden moeten actuele thema's ►

Guy Vandepoel

lid Hoofdbestuur
guy.vandepoel@boerenbond.be

Blijde dieren, dus blijde boer

Boerenbond lanceerde eind 2017 de campagne 'Blijde dieren, blijde boer', om aandacht te vragen voor de inspanningen die veehouders dagelijks doen om het welzijn van hun dieren te garanderen. Landbouwers dragen al eeuwen zorg voor hun dieren, want als het goed gaat met de dieren in de stal, levert dat ook voor de boer de nodige arbeidsvreugde. Met de campagne wil Boerenbond zijn leden stimuleren om bij de dagelijkse bedrijfsvoering voldoende aandacht te besteden aan het welzijn van de dieren. Handige checklists wijzen veehouders op de wettelijke verplichtingen in verband met dierenwelzijn en de bovenwettelijke in de diverse lastenboeken. Onlangs werd in samenwerking met ILVO een dierenwelzijnsscan beschikbaar gesteld in de App Store (voor iPhone) en in Google Play (voor Androidtoestellen). Met deze eenvoudige scan krijg je op basis van waarnemingen in de stal een beeld van het welzijn van de dieren op jouw bedrijf. Je krijgt een rapport waarin jouw bedrijf vergeleken wordt met de resultaten in jouw sector.

 www.dierenwelzijnsscan.be

bespreken en een advies geven aan de minister. Ben Weyts nam in zijn regeerperiode al heel wat beslissingen, zowel voor huisdieren als voor landbouwdieren. Denk maar aan het verbod op onverdoofd slachten (vanaf 2019), de afschaffing van de pelsdierenweek en het verbod op dwangvoeding (vanaf december 2023).

Gelijk speelveld

De Europese regelgeving bepaalt de basiswetgeving voor dierenwelzijn in Europa, maar het staat de lidstaten vrij om hun eigen wetgeving strenger te

formuleren, iets waar ons land al enkele keren voor gekozen heeft. Denk hierbij maar aan onze konijnen in parksystemen. Tijdens debatten duikt dan ook vaak de vraag op naar een 'gelijk speelveld'. Landbouwers zijn bezorgd om hun concurrentiepositie wanneer blijkt dat producten uit landen met minder strenge dierenwelzijns-eisen in ons land ingevoerd worden. Kwaliteitsvolle en voldoende controle op de toepassing van de Europese regelgeving in het volledige Europese grondgebied is een eerste vereiste om tot dit gelijke speelveld te komen. ■

© MARCO MERTENS

© TWAN WIERMANS

Hete hangijzers in de veehouderij

Wat hoog op de dierenwelzijnsagenda staat, verandert meestal geregeld, maar sommige thema's zijn al geruime tijd voorwerp van discussie. Verrijkte kooien in de pluimveehouderij en biggencastratie in de varkenshouderij zijn daar twee voorbeelden van. We schetsen het debat en geven een stand van zaken.

Nele Kempeneers

Verrijkte kooien

Voor alle duidelijkheid: over een verbod op verrijkte kooien hoeven we ons niet meteen zorgen te maken. Maar het debat hierover bewijst wel dat de perceptie van wat dierenwelzijn inhoudt in een snel tempo verandert. In 2012 verbood Europa de klassieke kooien. Leghennenhouders moesten omschakelen naar een alternatief huisvestingssysteem (scharrelstal, al dan niet met buitenuitloop) ofwel naar een stal met een verrijktekooiensysteem. In dit laatste geval hebben de dieren niet alleen meer ruimte, maar ze beschikken ook over een scharrelruimte met strooisel, een nest en zitstokken. Heel veel leghennenhouders verkozen het verrijktekooiensysteem boven vrije

uitloop of scharrelstallen. De dierenrechtenorganisaties stellen de verrijkte kooi ter discussie, al is de kans klein dat ze in de nabije toekomst verboden zou worden. Het voliëresysteem wordt vaak naar voren geschoven als een beter alternatief, al toont onderzoek aan dat verandering niet altijd gelijkstaat met vooruitgang. Een voliëresysteem heeft zeker voordelen, zoals meer bewegingsmogelijkheden, het beter kunnen uiten van soortgeen dierlijk gedrag en een betere botkwaliteit, maar het houdt ook aanzienlijke gezondheidsrisico's in voor de kippen. In een voliëresysteem lopen bijvoorbeeld heel wat kippen borstbeenbreuken op bij het aanvliegen naar een ander plateau. Dit probleem komt in

verrijktekooisystemen veel minder voor. Loopplankjes tussen de niveaus kunnen soelaas bieden, omdat de kippen dan minder vlieggedrag vertonen, maar ze doen het aantal borstbeenbreuken slechts in geringe mate dalen. Ook zijn er meer problemen met wormbesmettingen en is er meer pijkkerij. Het voliëresysteem heeft dus potentieel, maar er is nog heel wat onderzoek nodig om alternatieve systemen af te stemmen op de praktijk en het welzijn van de dieren ook effectief te verbeteren.

In het debat rond dierenwelzijn van ILVO en ingenieursvereniging ie-net sprak Michel Vandenbosch van GAIA zich uit als een voorstander van het voliëresysteem, ondanks de huidige ►

Wouter Wytynck

adviseur Dierlijke Veredeling Studiedienst
wouter.wytynck@boerenbond.be

Voorkomen is beter dan genezen

Dierenwelzijn is een belangrijk aandachtspunt voor de veehouder. Hij heeft er alle belang bij om zijn dieren goed te behandelen en bij problemen actie te ondernemen. Een goed dierenwelzijn zorgt ervoor dat de dieren ook goed presteren. Er is dus een rechtstreeks verband tussen dierenwelzijn en het inkomen van de veehouder. Veehouders hebben bij de controle van hun dieren aandacht voor hun gedrag en moeten onnodig lijden vermijden. Uit dierenrechtenoogpunt wil men dat de dieren intact gehouden worden, maar soms kunnen kleine preventieve ingrepen het comfort van de dieren beter garanderen. De lastenboeken voor de veehouders bevatten dierenwelzijnsregels. Bovendien beschikken ze nu over een dierenwelzijnsapp, zodat het dierenwelzijn op de bedrijven verzekerd is.

www.dierenwelzijnsscan.be

tekortkomingen. “We blijven ijveren voor volièresystemen, want in de grootschalige landbouw zullen er zich altijd wel problemen voordoen. Wij beschouwen het volièresysteem als een verbetering ten opzichte van de verrijkte kooien, want dieren horen niet opgesloten te zitten. We prefereren uiteraard nog steeds scharrelstallen of stallen met een vrije buitenuitloop.” Daarmee laat Vandenbosch merken dat volièresystemen voor GAIA niet het eindpunt van de discussie zullen zijn, maar dat ze willen blijven ijveren voor meer ruimte en uitloop.

Castratie

Ook het onderwerp van castratie in de varkenshouderij staat al geruime tijd hoog op de agenda. Landbouworganisaties en andere partners in de voedingsketen ondertekenden immers een engagementsverklaring om tegen 2018 te stoppen met castreren, maar dat streefdoel werd niet gehaald. Dierenrechtenorganisaties wijzen met een beschuldigende vinger, maar er zijn meerdere redenen waarom een castratiestop vandaag niet haalbaar is. Ten eerste ging men er ten tijde van de ondertekening van de engagementsverklaring van uit dat het opsporen van

berengeur aan de slachtlijn vandaag dermate geoptimaliseerd zou zijn dat vlees met berengeur met 100% zekerheid uitgesorteerd wordt door middel van geurdetectie. Dat blijkt niet zo te zijn, waardoor intacte beren afmesten risico's inhoudt. Voor binnenlandse afzet vormen alternatieven als intacte beren en immunocastraten geen probleem. Zo kiest Colruyt voor immunocastraten (met uitzondering van bio-vlees), Lidl en Delhaize opteren voor intacte beren. De Belgische varkenshouderij is echter grotendeels gericht op export en daar knelt het schoentje. Veel van onze exportlanden weigeren immunocastraten, omdat de consument vragen heeft bij de gezondheidsimplicaties van deze techniek. Daarom wordt in ons land ingezet op castratie met pijnbestrijding, naast de mogelijke alternatieven. Ook andere lidstaten worstelen met dit probleem. Duitsland wilde een verbod op onverdoofde castratie invoeren, maar dat werd met twee jaar uitgesteld omdat de regelgeving nog niet klaar was. Ook hier is het voor de boer niet toegelaten om zelf dieren te verdoven, terwijl het praktisch en financieel onmogelijk is om een dierenarts bij elke big verdoving te laten toedienen. ■

© MARCO MERTENS

© KRIS THIELEMANS

“De landbouw is veranderd, maar de samenleving ook”

Nele Kempeneers

Als er een presentatie was die bleef hangen bij veel aanwezigen op het debat rond dierenwelzijn van ILVO en ingenieursvereniging ie-net, was het wel die van de voorzitter van de Raad van Dierenwelzijn, Dirk Lips. Hij bracht een betoog voor meer bewustwording: “De consument moet begrijpen dat landbouw zich moderniseert om voedsel te kunnen blijven produceren. Tegelijk mag de landbouwer zijn ogen niet sluiten voor de veranderde maatschappij.”

“Een gesprek over dierenwelzijn is altijd moeilijk, omdat er geen unaniem aanvaarde definitie voor is”, steekt Dirk Lips, ethicus en voorzitter van de Raad voor Dierenwelzijn, van wal. Bovendien hebben consumenten en landbouwers het vandaag moeilijker om elkaar te begrijpen. Daar heeft Lips een verklaring voor.

Nuts- versus gezelschapsrelatie

“De waarde die een persoon aan een dier geeft, hangt samen met de soort relatie die hij ermee heeft. Een landbouwer heeft een nutsrelatie met zijn dieren. Hij ziet zijn dieren graag, maar hij beschouwt ze ook als nuttig voor zijn bedrijf. Een landbouwer die dieren aanhoudt die niet langer nuttig zijn, zal zijn bedrijf niet gezond kunnen hou-

den. Je kunt dat niet oké vinden, maar dat is een andere discussie. Daarnaast is er de consument, die dieren vooral kent van een gezelschapsrelatie, bijvoorbeeld huisdieren en hobbydieren. Ook hier geldt dat de relatie in stand gehouden wordt zo lang als het gezelschap van het dier een meerwaarde biedt. Overvolle dierenasielen zijn het beste bewijs dat ook een gezelschaps- ▶

relatie niet altijd eeuwig duurt. We zien dat de nutsdieren die vroeger in elk huishouden gehouden werden voor de productie van voedsel vervangen werden door gezelschapsdieren. Landbouwers zijn er steeds minder en dat kleinere aantal boeren houdt grotere aantallen nutsdieren. Er zijn dus steeds minder mensen die een nutsrelatie hebben met een dier, terwijl meer mensen uitsluitend een gezelschapsrelatie hebben met een dier. We leven in een democratie, dus het is niet verwonderlijk dat er een kloof ontstaan is tussen die twee opvattingen.”

Tegengestelde evoluties

“Steeds meer mensen bepalen de waarde van een dier dus vanuit het oogpunt van het individuele dier: ‘Bobby gaat graag wandelen, hij eet graag deze snoepjes en houdt niet van de postbode.’ We investeren ook steeds meer in een gezelschapsdier, zowel materieel als mentaal. Dat slaat soms over in een inbreuk op het dierenwelzijn die minder aandacht krijgt. Denk maar aan hondjes

in regenjasjes, die voortgeduwd worden in een kinderwagen.

Het kan soms lijken alsof de moderne veehouderij haaks staat op deze evolutie. Als veehouder werk je met gemiddelden en zorg je ervoor dat je algemene technische prestaties erop vooruitgaan. De dieren worden, mede dankzij de technische vooruitgang, ook individueel nauw opgevolgd, maar uiteindelijk gaat het om het totale productieresultaat. Het uitvallen van een individueel dier komt zo wat op de achtergrond. Dat wil niet zeggen dat de veehouders vandaag niet bezig zijn met dierenwelzijn, maar ze benaderen het op een andere, meer collectieve manier dan de eigenaar van een hond of kat. Dat resulteert in twee tegengestelde evoluties in dezelfde maatschappij en in hetzelfde tijdperk.”

Nieuwe maatschappelijke licentie

Wat moet er volgens Lips dan veranderen? “Veehouders moeten op zoek naar een nieuwe maatschappelijke licentie,

naar een manier om aan de maatschappij uit te leggen waarom we dieren houden en dat we dit goed doen. Een landbouwer stelt de vraag: ‘Ben je als consument niet blij met het gezonde en goedkope voedsel dat wij produceren?’ Maar het antwoord van de maatschappij is: ‘Jawel, maar dat is nu evident. We willen minder, maar beter.’ Het klopt dat we het in België op sommige vlakken beter doen dan het gemiddelde in Europa, maar daar ligt de consument niet wakker van. Er zijn nog heel wat punten waarover we moeten durven nadenken. Welke? Eigenlijk is dat heel simpel te bepalen. Stel jezelf de vraag welke landbouwpraktijken je met plezier wilt uitleggen aan een buitenstaander – en dat heeft niets met moedig zijn te maken. Kun je trots zeggen: ‘Kijk, zo doen wij dit’? Als dat je doet twijfelen, is het misschien iets om over na te denken. De verantwoordelijkheid voor het aanpakken van zulke ‘hete hangijzers’ ligt uiteraard niet alleen bij de veehouders, maar bij de hele keten.” ■

***We investeren
steeds meer in een
gezelschapsdier,
zowel materieel
als mentaal.***

© SHUTTERSTOCK.COM

Wat als jouw bedrijf het mikpunt is?

De afgelopen jaren lieten dierenrechtenactivisten geregeld van zich horen met goed voorbereide mediacampagnes en gemonteerde filmpjes, demonstraties bij veehouderijen, binnendringen in bedrijven en lasterlijke uitlatingen over veehouders, soms ook met naam en toenaam in de sociale media. Ze willen met die acties choqueren, polariseren en hun ideologische standpunten doordrukken. Dierenrechtenactivisten gaan ver in hun pogingen om de bevolking te doen stoppen met het consumeren van vlees of dierlijke producten (eieren, melk ...). Daarbij minimaliseren en marginaliseren ze de niet-aflattende inspanningen van de veehouders om het welzijn van landbouwdieren te optimaliseren. De vraag is wat jij als veehouder op juridisch vlak kunt doen als je wordt geconfronteerd met acties van dierenrechtenactivisten. Het is niet steeds evident om de feiten te vatten onder het klassieke strafrecht. Vaak worden zulke feiten juridisch beschouwd als laster en eeroof, al dan niet in de vorm van een drukpersmisdrijf, belagen of stalken,

en diefstal met of zonder braak. Het komt zelden tot een effectieve straf, omdat het klassieke strafrecht niet altijd toereikend is, en daar spelen dierenrechtenactivisten handig op in. Wanneer iemand op een of andere manier binnendringt in bedrijfsgebouwen of stallen zonder het akkoord van de eigenaar of de bedrijfsleider, is dat sinds kort wel strafbaar omdat er sprake is van lokaalvredebreuk, maar helaas is de strafmaat beperkt.

Bovendien veranderen dierenrechtenactivisten het geweer van schouder zodra het water hen aan de lippen komt. Zo wordt de sector inmiddels geconfronteerd met een undercoveracties, waarbij dierenrechtenactivisten zich in dienst laten nemen door veehouderijen om dan als 'werknemer' videobeelden te maken. Wees dus waakzaam wanneer je werknemers en uitzendkrachten in dienst neemt.

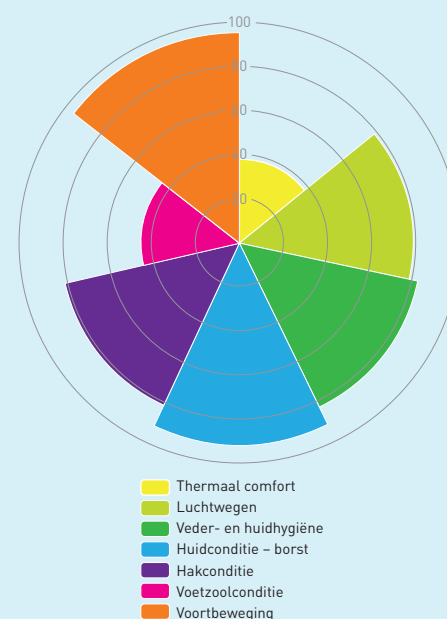
Boerenbondleden die geconfronteerd worden met acties van dierenrechtenactivisten kunnen bij onze dienstbetoonconsulenten terecht voor individueel advies en bijstand. ■

Nele Kempeneers

Scan het welzijn van je dieren en vergelijk!

De welzijnsradar geeft het welzijn per indicator weer op een schaal van 0% (slecht) tot 100% (goed). De indicatoren worden berekend op basis van de antwoorden ingegeven via de app.

Online kan je per indicator doorklikken naar bijkomende informatie over de vragen en mogelijke risicofactoren. Zo kan je samen met je bedrijfsadviseur de geïdentificeerde werkpunten aanpakken.

Zodra er gegevens van twintig veehouders beschikbaar zijn, zal je de app ook kunnen gebruiken om het dierenwelzijn op jouw bedrijf te vergelijken met andere bedrijven (benchmark).

De dierenwelzijnsscan werd ontwikkeld in samenwerking met ILVO en is beschikbaar in de App Store (voor iPhones) en in Google Play (voor Androidtoestellen).

 www.dierenwelzijnsscan.be